

DOMINIK DÁN

UZEL

UZEL

Dominik Dán

UZEL

sloart

Text © Dominik Dán 2012
Czech edition © Nakladatelství Slovart, s. r. o., Praha 2014
Translation © Jozef Šmatlák, 2014

ISBN 978-80-7391-928-3

Všechna práva vyhrazena. Žádná část tohoto díla nesmí být reprodukována nebo využita žádným způsobem a žádnými prostředky, elektronickými nebo mechanickými, včetně fotokopíí, nebo zaznamenána do informačních systémů bez předchozího písemného souhlasu vydavatele.

*Město, příběh a všechny osoby v této knize
jsou smyšlené a jakákoliv podobnost se
skutečnými událostmi je čistě náhodná, přestože
mohou leckomu připadat povědomé...*

Fidem qui perdit, nil potest ultra perdere.

Kdo ztratil důvěru, nemůže ztratit víc.

(Publilius Syrus)

*Věnováno Jozefu Schmidtovi
na jeho věčnou památku.*

Za odborné rady a neocenitelnou pomoc děkuji
MUDr. Ivetě Čierné, PhD., Zuzaně Hanzlovičové,
Mgr. Eduardu Mataninovi, Michalu Němcovi,
MUDr. Denisu Valentovi, PhD., MUDr. Jaromíru
Chorváthovi, MUDr. Dušanu Rapošovi, Csc., MPH.

1

BŘEZEN 1988

Nad vojenským letištěm Kuchyňa na Záhorí nelétaly ani vrány.

Pršelo, blýskalo se a v celém letovém prostoru zuřila tlaková níže. Těžké dešťové mraky se usadily ve výšce pouhých šedesát metrů a vše, co mělo křídla nebo aspoň kousek zdravého rozumu, se usadilo na zemi.

Meteorologové předložili pilotům synoptické mapy a prozradili jim předpověď na dva dny dopředu, a všem bylo jasné, že si dnes ani zítra nezalétají. Všude kolem dokola se ženili čerti a lilo jako z konve. Činil se i vítr, který svištěl rychlostí dvaatřicet metrů za vteřinu, a oblačnost dosáhla na stupnici osmi osmin. Ke všemu se během nejbližších dvanácti hodin mělo počasí ještě zhoršovat, vítr měl zrychlit na vichřici a čekalo se i občasné sněžení, kroupy, dokonce i námraza.

Letounům MiG-23 takové počasí nijak nevadilo, mohly by létat i na severním pólu, ovšem na dnešek bylo naplánováno zvláštní cvičení, připravované už půl roku předem. Ale na to, co bylo jeho cílem, slétanost ve trojici a útok ve formaci na označený pozemní cíl, na to přece jen bylo zapotřebí lepších povětrnostních podmínek.

Pro majora Žemlu to ovšem znamenalo, že se domů nedostane ani po třech dnech, které strávil na letišti, protože po něm zase budou chtít, aby doladil systém. Během posledního půl roku ho doladoval tolikrát a natolik precizně, že dokonalostí téměř svítil. Už ho měl až po krk a lezl mu na nervy, přestože byl jeho autorem a sklídlil za něj nejednu pochvalu.

Viktor Žemla studoval na elektrotechnické průmyslovce a dokončil ji výtečně – s vyznamenáním. Ve třetím ročníku, když mu bylo sedmnáct, udělal na letišti ve Vajnorech zkoušky pro bezmotorové létání a získal pilotní průkaz na větroně dřív než řidičský průkaz na auto. Nevinný koníček se změnil ve vášeň a ta se s ním táhla po celý život.

Letadla a létání.

Je to osud a úděl. Fanatismus. Jinak se totiž to věčné odříkání mladých zanícených pilotů nedá nazvat.

Jeho vrstevníci hráli fotbal, balili holky, drnkali v parku na kytary a chodili do kina. Viktor vstával v sobotu v šest, aby už v sedm byl na letišti a mohl se na řídicí věži zapsat do knihy létání a měl šanci, že se aspoň v deset hodin dostane do kokpitu. Jakmile si odlétal své, točil se až do večera kolem blaníků, janusů, nimbusů a dalších letounů, pucoval je a leštil.

Když se večer vracíval domů, rozvalovali se jeho kámoši na lavičkách pod balkony, měli už upito, leckteří i upiglováno. Obvykle se zmohli jen na to, aby na něj povykovali: „Tak co, pilote! Jak bylo dneska? Kams až vyletěl? A kdys byl nejvejš? To já jsem byl nejvejš v půl devátý! Pocem! Dej si jedno... nebo jednu... Soňa lítá jedna báseň! S ní vylítneš podruhý za sobotu, co ty na to?“ Takto na něj pokřikovali, ale Viktor jen máchl rukou a pospíchal domů do postele, protože ráno chtěl opět létat a potřeboval být čerstvý.

Jeho třídní učitelka se vůbec nedivila, když si podal přihlášku na vysokou školu do Košic. Kluci ze třídy ano.

„Seš magor, vole? Zezelenal ti mozek? Viktore, ty chceš k furtákům? K zelenejm? Ty kecy o vlasti a službě lidu ti snad kapou na karbid? Seš normální? Neblbni! Vyser se na ně!“

Viktor vyslechl bezpočet názorů na to, k čemu se chystal, ale nic ho neodradilo, dokonce ani otec.

„To je nejtěžší škola, co já vím. Psychicky i fyzicky. A po čtyřicítce jsi vyřízenej. Co potom? Musíš přemejšlet i o tomhle. Ne všichni vysloužilí piloti můžou dělat instruktory, tebe taky jednou vykopnou. To pak chceš až do smrti lítat na čmelákoví a práškovat pole? Ale jestli jsi rozhodnutej, tak ti držím palce a nebudu ti překážet, i když se mi to nelíbí.“

Viktor všechny vyslechl a podal si žádost.

Letecký oddíl Svazarmu ho poslal na lékařské vyšetření do Ústavu leteckého zdravotnictví v Praze 6 – Dejvicích, Kovpakově ulici 16. Na této adrese začínal svou kariéru každý vojenský pilot Československé lidové armády.

Z celé republiky dorazilo dvaatřicet uchazečů. Vzali jim krev i moč, změřili tlak a deseti z nich rovnou sdělili, že letectvo nelze. Do tanku možná ano, ale do letadla určitě ne.

Následovala odborná interní vyšetření a po nich odpadli další. Pak vyšetření zraku... shořeli skoro všichni. Na psychotesty jich zbylo už jen dvanáct. Zdravotní prověrky se protáhly na tři dny, proklepali je přitom a prosvítili od nohou až po vlasy.

Existují jen dvě profese, jejichž protagonisté musejí být absolutně zdraví a jejichž zdravotní stav se kontroluje dennodenně: americký prezident a vojenský pilot. Viktor měl bůhvíproč zájem jen o tu druhou.

Závěrečný verdikt byl nekompromisní. Tvrdé zdravotní prohlídky rozřídily uchazeče do čtyř tříd. Ve třídě A1 se octli ti, kdo byli schopni výcviku na nadzvukové stíhačky. Kritéria splnil pouze Viktor, jeden hoch ze Žiliny a dva z Banské Bystrice. Třída A2 byly podzvukové stíhačky a vyhověli tři. Třída B1 byly vrtulníky a do ní prošli čtyři, třída B2...

Viktora nezajímali kolegové z nižších tříd, přestože se během tří dnů duševního a fyzického vypětí slušně poznali a s některými se i sblížil. Všem dokázal, že on na to má, což bylo pro něj to nejdůležitější. Svému otci, klukům z ulice, dokonce i té slepici Ivetě.

Iveta mu nevěřila, že bude pilotem a že se s ní ožení a budou žít spolu, měla za to, že když ji objímá a osahává, musí myslet i na něco jiného, nejen na to, co nahmatá, a pokud se chce dostat dál, musí za to i něco slíbit. Chodili spolu už přes půl roku, což byl v rámci party skoro rekord, tak tedy sliboval.

Když se vrátil z Prahy, tak jen zírala – jako všichni. Byla ráda, že její kluk bude pilotem, dokonce se tím před ostatními holkami vyťahovala, ovšem její radost neměla dlouhého trvání.

Viktor si po maturitě sedl na rychlík a odjel do Košic. Výsledky zdravotních prověrek dorazily pochopitelně už

před ním, vlastně ho tam už pár týdnů očekávali. Příjímací zkoušky pak byly pouhá formalita, mladých devatenáctiletých adeptů, zdravotně schopných pro třídu A1, bylo jako šafránu a brali je tam všemi deseti.

Viktor vystudoval vysokou vojenskou leteckou školu, získal titul inženýra, hodnost nadporučíka a brzy poté kapitána a začal létat na nadzvukových strojích.

O Ivetu ze sídliště už ani nezavádil, neboť zavádil o Yvettu.

2

Dana vyšla z budovy Městské správy Veřejné bezpečnosti a jako v mdlobách seběhla po žulovém schodišti na asfaltový chodník. Aniž věděla proč, zabočila automaticky k parku a chvíli se mátožila po hlavní cestě. Probrala se až s rachotem okolo jedoucích tramvají, vzpamatovala se a překvapeně se ohlédla, jako by nevěřila, že je venku, že přežila a že ti tam to mysleli vážně. Že to vůbec mohli myslet vážně.

„Kurvy hnusný... estébácký,“ zamumlala a kradmo se ohlédla přes rameno, jestli se neprojevila moc nahlas a některá z těch kurev to třeba nezaslechla.

Nikdo za ní neběžel, nikdo na ni nekřičel, nikdo jí nevyhrožoval, takže nejspíš mumlala potichu. Přesto zrychlila krok, aby už od nich byla co nejdále.

Za léta si už zvykla na občasně, časově neomezené návštěvy v té nenáviděné budově, ale na jízlivé a špatné vtipkování kapitána Molnára a drzé, nevybíravé chování nadporučíka Zlochy si nedokázala zvyknout nikdy. Vadily jí neustále. Znali se už léta, ale ti dva jí vadili pořád a byla si jistá, že jí budou vadit nadále, pokud ji nepřestanou předvolávat k výslechům.

Dana nebyla tulačka ani recidivistka a nemusela se pravidelně hlásit na VB, přesto tam chodila pravidelně. Způsobili to její rodiče, a ona je přesto měla ráda. Nemohla jim to říct osobně, ale jejich rozhodnutí schvalovala – ovšem až když dospěla a děda jí všechno vysvětlil.

Musela si sednout. Ruce se jí třásly a ne a ne zavřít ústa, neposlouchala ji a chvěla se, jako by měla propuknout v pláč. Udělalo se jí nevolno. Z těch dvou se jí dělalo nevolno vždycky.

Našla volnou lavičku u sochy milicionáře a posadila se. Zkřížila ruce přes prsa a pevně je k sobě přitiskla. Předklonila se a zmáčkla žaludek. Nadechla se a zadržela dech.

„Dva... tři... čtyři,“ počítala si v duchu, napřímila se a prudce vydechla.

Trochu to pomohlo.

„Znova pod vodu!“ připomněla si trenérova slova a poslechla.

Opět zkřížila ruce na prsou a předklonila se, jako by se znovu nořila do hloubky. Pevně semknula víčka.

„Dva... tři... čtyři... výdech!“

Zabralo to. Přestala se třást.

Tak ještě jednou.

„Hlubokej nádech a... dva... tři... čtyři... a výdech!“

Trenér měl pravdu jako vždycky, všechno lze zvládnout soustředěným dýcháním. Energie, životodárná energie vychází zevnitř a je třeba umět ji najít, správně nasměrovat a využít. Trenér byl génius a v řešení krizových situací byl nepřekonatelný. Důvěřovala mu. Zbožňovala ho, jeho rady a chladný klid, když s ním jednal, a kdyby byl o čtyřicet let mladší, dala by mu své sympatie najevo i jinak, ale takhle... pouze ho zbožňovala jako člověka, jako otcova nejlepšího přítele, jako náhradního otce, který jí v životě moc pomohl. A zařídil jí druhý život, protože ten její se estébáci snažili pokazit už od osmnácti let.

Trenérovy rady pomohly i teď, začala logicky uvažovat. Tělo se zklidnilo, psychika znovu naskočila. Přesně tohle potřebovala. Přesně tohle chtěla, aby začala opět fungovat celá.

Vytáhla z kabelky kapesník a otřela si obličej. Bylo chladno, dosud ještě zima, ale ona se zpotila. Zhluboka vzdychla, vrátila kapesník do kabelky a znovu vzdychla. Usmála se na všetečné holuby kolem. Už je líp.

„Kšc! Potvory!“

Nelichotivé oslovení patřilo v tomto případě holubům, ale pokud by se prostým máchnutím ruky dali odehnat i ti druzí, neváhala by to zopakovat.

Ti druzí se jejich rukou nebáli. Dvě estébácké svině jí daly dnes zahulit. Byli na ni dobře připravení.

První otázka jí doslova vyrazila dech. Vytasil se s ní nadporučík Zlocha, zrzavý slizoun, pihovatý všude, kam se

dalo dohlédnout. Byla si jistá, že je kropenatý po celém těle, po celé odporně bílé kůži, jako všichni zrzaví estébáci. Odporný zrzoun s přerostlými řezáky, které se nedaly schovat, ani když zavřel ústa, což se stávalo jen zřídka, protože se nesmírně rád poslouchal.

„Soudružko Hauskrechtová, chtěla byste za dva tejdny vidět svýho otce?“ vycenil se na ni.

Kapitán Molnár se opíral o skříň a ostražitě sledoval, jak zareaguje.

Málem omdlela.

3

„Nemáš žváro, Milane?“

„Neblbni, dneska slídí Vyfouk, počkej na kótu a pak si prásknem.“

„Máš z něj vítr?“

„Vítr? Na sobotu mám slíbenou vycházku a Vierka s tím počítá, vyexpedovala už rodinu na chatu a my budeme mít celý den kvartýr jen pro sebe.“

„Jo ták...“

„Tak si to nechci posrat. Počkej na kótu a neštengruj.“

„No jo, v pohodě... sem nevěděl.“

Desátník Milan Vrábek si upravil samopal, poskočil, aby si uvolnil popruh na rameni, a vykročil do tmy. Svobodník Stanislav Hříb neměl jinou možnost než ho následovat, protože kamarád a parták ve strážní službě rázně odmítl rauchpauzu. Partákův důvod byl ryze prozaický a logický: když měl kontrolu Vyfouk, nemohla si žádná hlídka být jistá a kouření na obchůzce bylo v jeho očích stejným hrdelním zločinem jako vražda. V podmínkách pohraniční stráže ministerstva vnitra dokonce snad i závažnějším.

Kdyby je Vyfouk přistihl, že při obchůzce kouří, napsal by je do hlášení. Milan by měl po vycházce a Vierka by vyšla naprázdno, což Stano svému nejlepšímu kamarádovi nemohl udělat.

Vyfouk byl expert na vyhmátnutí. Kontroloval a sledoval všechno a všechny, kontrolu totiž považoval za nejdůležitější posláni velitele roty. Přestože v socialistické armádě byla důležitá výchova, převýchova, odborný výcvik a PŠM, kontrola byla to nejdůležitější! Vydat rozkaz, to není problém, ale zkontrolovat jeho plnění, to ho ve vojenské službě uchvacovalo nejvíc. Zkontrolovat a vyvodit důsledky,

v tom se přímo vyžíval. Není divu, že si od svých svěřenců vysloužil přezdívku Vyfouk.

Jeho specialitou byly noční kontroly hlídek v ostré službě přímo na hraniční čáře. Nejméně třikrát týdně se nechal zavézt služebním gazíkem na svah Devínské Kobylky a odtud pozoroval dalekohledem hlídky pohybující se na hranici na břehu Moravy. Jakmile postřehl žluté zažhnutí, okamžitě psal hlášení do knihy událostí na rotě a hlídka pak měla průser až u velitele praporu. Většinou to končilo třemi dny v base a nešťastníci měli nejméně tříměsíčního zaracha vycházek. To byl příliš krutý trest a něco takového nemohl Stano svému nejlepšímu kamarádovi udělat jen proto, že měl chuť na cigaretu.

Odplivl do trávy a o krok dále utrl jedno stéblo a vstrčil si ho mezi zuby, škulbl vodítkem a vykročil za velitelem hlídky.

„K noze... Dingo, vpřed... stopa... hledej!“ zavelel Stano.

Dvojjmenná hlídka a pes vyrazili a pustili se do práce. Pracovali pro socialistickou společnost, a to tak, že šli podél státní hranice s imperialistickým Rakouskem a střežili bezpečnost spících a nic netušících socialistických dělníků, rolníků a části inteligence, jež byla ochotná spát a na všechno kašlat. Ty ostatní, kteří nespali, střežila Státní bezpečnost, ale o té neměli hoši na hranici ani ponětí. Cosi tušili, ale prý to byly jen řeči. Prý se u nich na rotě občas objevili maníci ve tmavých baloňácích a pod příkrovem tmy cosi tajně řešili s veliteli, ale... to byly nejspíš jen řeči. Chvástavé řeči starých mazáků, co s oblibou házeli machra a rádi se vyťahovali před bažanty, že se přes jejich úsek legálně převádí, že to na strážní viděli na vlastní oči.

Nikdo z bažantů tomu nevěřil a byli si jisti, že je to pouhé chvástání, aby se mazáci dělali zajímavějšími.

Dvojjmenná hlídka Vrábel–Hrīb vykročila do tmy. Byla to jejich dennodenní práce. Chodili, šlapali, pracovali a hlídali.

Vlčák Dingo byl v sedmém nebi, páteční noční obchůzky zbožňoval. Vojáci byli naštvaní, protože si dokázali představit páteční večer zcela jinak, jenže teď byli na vojně a podobné radovánky si museli na nějakou dobu odpustit. Mohli si je částečně vynahradiť o vycházkách, ale ty si museli tvrdě zasloužit, proto Milan odmítl cigaretu a proto

Stano jeho argument přijal. Vyhlídka na vycházku a požitky s ní spojené byly jasně mnohem víc než nějaký neuvážený šluk během obchůzky.

Dnešní služba probíhala zatím klidně, byl březan a mrazy už povolily. Už se netřáslí zimou, ani jim nezamrzala voda ve feldflašce. Těžké kožichy vyměnili za jarní kabáty. Chodník byl rozmrzlý, blátivý a voněl čerstvou zeminou. Příroda v nivě Moravy se probouzela a na vrbách a olších už vykukovaly jehnědy. Všechno nasvědčovalo tomu, že nastává jaro a že nejbližších devět měsíců bude střežení hranice opět příjemnou procházkou v lůně neporušené přírody. Nebýt těch ostnatých drátů, připadali by si jako v kroužku mladých přírodovědců.

„Bacha...“

Milan přidržel ostnatý drát a Stano se psem pod ním podlezi. Dobře věděli kde a věděli i kdy a jak.

Ne vždy to bylo tak jednoduché.